

Tarihsel süreçte toplumsal cinsiyet

Orhan Derman

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Pediatri Profesörü

SUMMARY: Derman O. (Department of Pediatrics, Hacettepe University Faculty of Medicine, Ankara, Turkey). Social gender during the historical period. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2021; 64: 42-48.

We could bring a gender history perspective to bear on the history of war, on politics and kingship as well as on revolutions. Gender history entered the historical mainstream. It was about power and about how sexual difference was constructed, through language and through a series of social behaviours. In short, through what we learned from the French philosopher Michel Foucault to think of as 'discourse'. What did it mean, for instance, to talk about the rise of democracy and the rights of the citizen, if you didn't look at how the very idea of political participation was constructed in the seventeenth and eighteenth centuries as male? Gendered political history was about far more than when women won the vote.

We are now at an exciting historical moment. So this is an ideal time to be thinking historically about what all these changes mean. History, is a really helpful way of opening these questions up.

Key words: gender, history, sexuality.

ÖZET: Toplumsal cinsiyetin tarihini, savaşların tarihine, politika ve krallık dönemlerine ve devrimlere dayanarak getirebiliriz. Toplumsal cinsiyet tarihi, tarihsel ana akımlar ile başlar. Güç ve cinsiyet farklılıklarının nasıl dillerde, sosyal davranışlar serilerinde inşa edildiği ortaya konulur. Kısaca biz Fransız filozof Michel Foucault dan ne öğrendik? Ciddi ve ayrıntılı konuşmayı ve yazmayı. Bunun anlamı ne idi, örneğin demokrasi ve insan hakları hakkında konuşmak gibi. Erkek olarak 17. Ve 18. Yüzyıllarda politik olarak katılımcılığın nasıl inşa edildiğine bakmadan, Toplumsal cinsiyet tarihi, kadınların oy vermesinden çok daha fazla anlam teşkil ediyordu.

Bizler şu anda son derece tarihi bir andayız. Çünkü ideal zaman, bütün bu değişikliklerin anlamının ne olduğu hakkında tarihsel düşünmedir. Tarih, bu soruları açılması için çok faydalı bir yoldur.

Anahtar kelimeler: cinsiyet, tarih, cinsellik.

Cinsiyet terimi ile fiziksel, morfolojik ve anatomik farklılıklar (biyolojik farklılıklar) ifade edilirken, "Toplumsal Cinsiyet" ile kültürün inşa ettiği, tarihin akışı ile değişen, genellikle farklılıkların zaman içinde oluştuğu bir anlamı içermektedir. Tarihçi Joan Scott (d. 1941) toplumsal cinsiyeti tanımlarken "Cinsiyetler arasında algılanan farklılıklara dayalı sosyal ilişkilerin asıl unsuru, güç ilişkilerini göstermenin başlıca yoludur" ifadesini kullanmıştır. Baskın bireyler ve gruplar için "Eril", onlara tabii bireyler ve gruplara "Dişil" terimleri kullanılırken, toplumsal cinsiyete ilişkin açık veya sembolik fikirler, erkeklerin ve kadınların seçtiği veya seçmeye

zorlandıkları hayat şekliyle çelişse de bu fikirler insanların davranış biçimlerini etkilemiştir. 1980'lerden sonra "Toplumsal Cinsiyet" ifadesi yaygınlaştıkça, "cinsiyet" kelimesinin kullanılmasından kaçınıldı. Cinsiyet sözcüğü ile sadece fiziksel ve biyolojik farklılıkları ifade etmek yerine, tüm kategorilerin toplumsal olarak yapılandırıldığı ve tarihsel olarak değişen bir doğası olduğu görüşü ağırlık kazandı.¹

Günümüzde "bireyin cinsiyetine bağlı yapısı ya da yaşamı" ya da "cinsel işlevlere, arzulara sahip olma veya bunları kullanma" olarak tanımlanan "cinsellik" sözcüğü de oldukça yenidir. İngilizceye ve Batı dillerinin çoğuna

1800'lerde girmiştir. Bedene ilişkin yeni fikirler, evlilik kalıplarındaki değişimler, toplumsal cinsiyet farklılıklarına ilişkin yeni kavramlar ve insanların yaşamlarını kontrol eden yeni yöntemler Batılı ülkelerde “modern cinsellik” olarak tanımlanmaya başlandı. İşin ilginç yanı insanlar yüzyıllar boyu bir “cinselliğe” sahip olduklarını düşünmemişlerdi veya kendilerini cinsel olarak sınıflandırmamışlardı. Antik Yunan da ve Latin Ortaçağ da “cinsiyet” veya “cinsel” sözcükleri bile kullanılan dillerde yoktu. Eski çağlarda tartışılırken “cinsiyet” sözcüğünü kullanmaktan bile kaçınılmıştı¹.

Avrupa’da Ortaçağ cinselliği üzerinde ilk araştırmacılardan Vern Bullough (1928-2006), 1960'larda (“Cinsel Devrim”in on yılı) eşcinsellik, fahişelik ve tra(n)vestizm konuları üzerine yaptığı araştırmalarını, hiçbir yerde yayımlayamadı. Bu tutumlar 1970'lerde sosyal tarih ve kadın çalışmalarının ilerlemesiyle değişmeye başladı.² Kadınların bedenlerinin ve cinsel yaşamlarının tarihi, sık sık cinsel ilişkilerin geçmişte ya da bugün güç ilişkileri olduğunu savunan bu fikir “kişisel olan politiktir” sloganının yansıması oldu; feminist araştırmalar önemli bir alan haline geldi. Feminist akım ile beraber beden, cinsel arzu ve annelik deneyimlerinin kadınlar için birer güç kaynağı olduğuna ilişkin tartışmalar başladı. Kadınlar bedenlerinin, anne çocuk bağının ve cinsel duygularının yüceltilmesinin biyolojik kaderleridir tartışması bu kavrayışı pekiştirdi. İkinci tartışma ise pornografi veya sado-mazoşizm gibi cinsel pratikler ile ilgilidir. Üçüncü tartışma konusu ise tarihten ve dinden oluşan anlaşmazlıklardan çok daha fazla, cinsel edime değer biçme konusudur. Buna göre dinsel nedenlerle cinsel ilişkiden uzak durmak veya bakire yaşamı sürdürmek özgürleştirici bir neden midir yoksa her zaman baskıya bir örnek midir? Bireyin “cinsel kimliğini” bulmasına ve ifade etmesine yapılan vurgu geçmişteki yaşamların yanlış yorumlanmasına neden olabilir mi? Tarih her zaman erkekler tarafından yazılmıştır, erkekler de kendi gözlemlerinden kadını değerlendirmişler ve kendi görüşlerini ortaya koyarak kadının toplumda olması gerektiği rolü belirtmişlerdir.

1970'lerde ve 1980'lerde, cinselliğin tarihine ilişkin bilimsel araştırmaların çoğu gey (homoseksüel) haklarından esinlendi. Eşcinsellik ne ölçüde “biyolojikti” ve ne ölçüde toplum

tarafından yapılandırılıyordu? Heteroseksüellik de erkeklerin tarihinde yapılandırılmış bir kavramdı. Kültürel analist Eve Sedgwick (1950-2019), alaycı bir dille, “Heteroseksüelliği, tarihsel anlamda görünür kılmak zordur, çünkü heteroseksüelliğin, tıpkı tarih gibi, kendisini miras, evlilik, hanedan, aile hayatı ve nüfus gibi kurumsal takma adların altında maskelenmesine izin verildi” demiştir.¹

Michel Foucault (1926-1984), Batı’da cinselliğin tarihinin, özgür bir biyolojik dürtünün gitgide bastırılması yerine “cinselliğin söyleme dönüşmesi” ile tanımlandığını iddia etti.³ Bu süreç, Hristiyanlık’ta, bir rahibin karşısında, önce eylemlerin ardından düşüncelerin ve arzuların dile ifade edilmesini gerektiren günah çıkarma pratiğiyle başladı. Bu pratik, Reform Hareketleri sonrası, Katoliklerden daha kapsamlı ve daha sık günah çıkarmaları istenmesi ile birlikte daha fazla yaygınlaştı. Protestanlar ise rahibe sözlü günah çıkarma yerine, kendi vicdanlarını bireysel sorguladı. Foucault’a göre XVIII. yüzyıl sonlarından itibaren, cinsellik dini kurumlar dışındaki otoriterin ilgilendiği bir sorun haline gelmeye başlamıştır. Siyasi otoriteler istikrarlı bir nüfus artışı teşvik etmeye başladılar, eğitimciler masturbasyon ve çocuk cinselliğinden kaygılandılar, tıp otoriteleri cinsel “sapkınlıkları” hem tanımladılar hem de patolojize ettiler ve üremeyi kadınların yaşamlarının en önemli yönü haline getirdiler. Ama Foucault günümüzdeki cinselliği modern cinselliği konuşurken “başka her şeyden daha fazla seks hakkında konuşuyoruz” dedi. Foucault’a göre insanlar seks konusunda bu kadar etraflıca konuşmayı öğrenmeden önce de seks vardı, ama cinsellik yoktu. Modern cinsellik güç ile yakından ilişkilidir. Bu yalnızca cinselliği tanımlayan ve düzenleyen otoritenin değil, aynı zamanda her cinsel ilişkinin kendine özgü gücüdür.³

Cinsellik hakkında esas kırılmanın XVIII. yüzyılda değil, XIX. yüzyılda “cinsel kimlik” kavramı ile olduğunu ileri süren birçok bilim insanı da vardır. Toplumlarda gücü elinde bulunduranlar, cinsellik kavramı konusunda her türlü hiyerarşinin sürdürülmesi için “kendileri gibi” olarak tanımladıkları insanlar ile evlenmeleri ve/veya beraber olmaları ile sağlıklı cinselliği tanımlamışlardır. Bu yüzden cinsellik bastırılmış, sağlıklı, saplantılı bir hâl almış, aslında tüm kültürlerdeki cinsel normların ve

pratiklerin diğer kültürlerle kurulan temasları ve iç gelişmeler yüzünden zamanla değişime uğraması göz ardı edilmiştir.³

Klasik Avrupa'da cinselliğe ilişkin düşünceler ve pratikler, kadın cinselliği ve hareketliliğinin denetlendiği ve seksin üreme ile ilgili yönünden daha fazla önem kazandığı, daha eski tarım toplumlarındaki düşüncelerin ve uygulamaların devamıydı. Batı kültürünün temeli kabul edilen Antik Atina'da dini düşünceler daha az rol oynamıştır. Antik Atina'nın en önemli iki filozofu Platon (MÖ 428/427-348/347) ve Aristoteles (MÖ 384-322), cinsel tutkunun gücüne şüphe ile yaklaşmış, bunun erkeklerin dikkatini mantık ve bilgi arayışından başka tarafa çekeceğine dair herkesi uyarılmışlardır. Her iki filozof da, entelektüel ve seks içermeyen bir aşka övgüler düzmüşlerdir. Bu bağlılık türüne biz hâlâ Platon'dan türeyen bir ifade olan "Platonik" olarak isimlendiriyoruz. Her iki filozof da seksin kadınlar üzerinde nasıl bir etki yarattığı ile ilgilenmemişler, erkeklere bir etkisini olmadığını ileri sürerek düşüncelerin görünmeyen dünyasının, görünen maddi dünyadan daha üstün olduğunu; insan beden ve ruhunun maddi bir bedende tutsak edildiğini ileri sürmüşlerdir. Bu beden/zihin ayrımı cinsiyetlendirilmiş bir kavrayıştı, çünkü erkekler daha çok zihinle, kadınlar bedenle ilişkilendirildiler. Kadınların bedenlerinin, erkeklere kıyasla cinsel ve üreme organlarının daha fazla etkisi altında olduğu düşünüldü. Platon rahmi, fiziksel ve zihinsel sorunlara yol açan, kadın bedeninin serbestçe gezinen bir "hayvanı" olarak tanımladı. "Histeri" ve "uterus" (hystera) sözcüklerinin kökenlerinin aynı Yunanca sözcüğe dayanmasının nedeni de budur.¹

Aristoteles'in beden/zihin ayrımı, üreme sürecine (buna o dönemde "oluşturma" denmiştir), erkek için "aktif ilke" yi sağlar, dişi için ise basitçe "maddi" olanı sağlar yaklaşımı, Galen (MS 129-216) ile değişmiştir. Galen tıp bilimini anlamak için matematik ve mantık bilmelisiniz diyen ünlü filozoftur; erkek ve kadının her ikisinin de "aktif ilke" sağladığını ileri sürmüştür. Kadınlar için erkeklere karşı önemli bir düşünce de kırılma noktası bu tespit ile başlamıştır. Bunun nedeni Galen kadınların da en az erkekler kadar aktif ilkeyi sağladığının belirtmiş olmasıdır.¹

Antik Yunan'da ergen bir yurttaşın yetişkinliğe

hazırlık eğitiminde, kendinden yaşça büyük, çok büyük olasılıkla evli ama kadınlarla da cinsel ilişkisi olan bir erkekle hiyerarşik, cinsel ve eğitici ilişkiye girmesi gerekmektedir. Temel cinsel ayırım, kişinin partnerinin cinsiyeti değil, cinsel ilişkide kişinin üstlendiği roldü; bu ayırımı Atinalılar aktif ve pasif, içine giren ile içine girilen arasında yaptılar. İçine girilenler sadece köleler, kadınlar ve oğlanlardı. Ergenler ile yetişkin erkekler arasındaki bu sübyancı ilişkiler, edebiyatta ve sanatta genellikle övüldü. Bu kavram, Atina'luların mükemmelliği sadece erkeklerde mümkün olabileceğini düşünmelerinden kaynaklanıyordu. Atina şehir devletinden sonra gelen, Roma İmparatorluğu ve Cumhuriyeti de bu düşünceleri aynen sürdürdü. Birçok Romalı, cinsel tutkunun yıkıcı olduğu konusunda Platon ile aynı fikirde idi. Onlara göre cinsel ilişkiler, devleti ilgilendiren önemli bir alandı. Roma yasa koyucuları, cinsel suçlara ilişkin sık sık yasalar çıkarmışlardı. En ciddi ihlaller, toplumsal düzeni bozabilecek olanlardı. Zina (karısı dışında, evli bir kadınla cinsel ilişki olarak tanımlandı), üst sınıftan evli olmayan kadınlarla cinsel ilişkiler, toplumsal sınırları aşan evlilikler, tecavüz, kız veya oğlan kaçırmalar önemli suçlar arasında idi. Roma yasaları, kadınların erkekler ile olan cinsel ilişkilerine göre kategorilere ayırmışlardı. Çocukları mirastan pay alabilen eşler ilk grupta idiler, metreslerin bazı yasal hakları vardı ama genellikle cinsel partnerleri ile evlenemezlerdi, çünkü bunlar diğer grupta idiler; ya köle ya da azledilmiş kölelerdi, oyunculuk gibi onursuz bir mesleğe sahiptiler veya 50 yaşın üzerinde idiler (çocuk doğuma yaşını geçmişlerdi). Çok sayıda insanla cinsel birlikteliğe açık kadınlar olarak tanımlanan, hizmetleri karşılığında para alan veya almayan fahişeler en son kategoriye oluşturuyordu.¹

Roma döneminde cinsel ilişki için para alan kadınlar, ayrı bir kategori oluşturmuyorlardı, çünkü o dönemde MÖ üç bininci yıldan beri Antik Mezopotamya'dan gelen bir düşünce kabul ediliyordu. Fahişelik, yazılı en eski mesleklerden biri idi. Aynen meslek listelerinde yer alan rahiplik, dokumacılık gibi onun da tanımlanması yapılıyordu. Yalnız Roma'da yasal fahişelik erkekleri de içermekte idi. Bu durumda toplumsal cinsiyet ile cinselliğin yollarının keşilebileceğini gösteren iyi örneklerden biridir. Erkek fahişeler, kadınlar gibi görülmediler ama tam olarak erkek de değillerdi, çünkü Roma'da

tam erkek demek, evli ve çocukları devlete hizmet edebilecek olan yetişkin demektir. Eşcinsel ilişkide pasif rol üstlenen herhangi bir erkek de tam erkek değildi ve Roma yurttaşı olmayı hak etmezdi.^{1,4}

Antik Atina'da olduğu gibi Klasik Çin'de de, kişinin cinsel partnerlerinin cinsiyetine göre belirlenen yaşam boyu cinsel kimlik düşüncesi pek de oturmuş değildi; ama buna rağmen bazı dönemlerde erkeklerin yaşamları boyunca içinde yer aldıkları eril eşcinsel alt-kültürler vardı. Song Hanedanlığı zamanında (960-1279) imparatorluk görevlileri, entelektüeller ve aktörler arasında gelişen homoseksüellik, 1644'te Qing Hanedanlığı'na kadar yasak değildi. Gebelik ile sonuçlanacak cinsel edim, daha fazla kaygı konusu idi. Song Hanedanlığı döneminde Yeni Konfüçyüsçü hareket sırasında eğitilmiş memurlar, heteroseksüel cazibenin yıkıcı gücüne çok vurgu yaptılar ve onu, insanların tek başlarına üstesinden gelemeyeceği kadar güçlü olarak değerlendirdiler. Kadınları ve erkekleri birbirlerinden ayrı tutmak ve ailedeki düzeni kurmak için duvarlar, yasalar ve güçlü toplumsal yaptırımlar gerekiyordu. İmparatorluk sarayında hadımlar, imparatorun çok sayıdaki eşinin, cariyelerinin ve kadın hizmetkarların muhafızlığı yaparlardı.⁴

Klasik dönem Hindistan'da ise cinsel tutku ve cinsellik ile ilgili ifadeler, düşünceler Atina ve Çin'den epey farklı idi. Cinsel haz maneviyatla ilişkilendirilmişti. Çünkü Hindu tanrıları cinsel olarak aktifti ve genellikle çok çekici idiler. Tüm kadınların ve erkeklerin evlenmesi beklenirdi. Cinsel haz evliliğin birbirine sıkıca bağlı üç amacından biri idi. Diğerleri dini sorumlulukları yerine getirme ve çocuk sahibi olma idi. Fahişelik yaygındı, genellikle denetleniyordu, ama yasa dışı değildi.⁴

Konfüçyüsçü hiyerarşi ve düzen kavramları, Japonya'da güçlü bir şekilde yankı buldu, ancak Japon kadınları, hiçbir zaman Çin'deki gibi tecrit edilmedi ve gelinin bekareti başka yerlerde ki kadar büyük bir endişe kaynağı olmadı. Japonya dini anlamda çoğulcu idi, geleneksel Japon dini (Şintoizm) Budizm ve başka ülkelerden ödünç alınmış dini inançların bir karması idi. Bu inanç sistemlerinin çoğu cinselliğe dair çelişkili düşünceler barındırırlardı. Kadınlar önemli dini törenleri yürütürler, ama yine de menstruasyon ve doğum nedeni ile kirlilik kaynağı olarak görülürlerdi. Budist keşişler, her

türlü seksten uzak durmaya teşvik edildiyse de keşişler ve müritleri arasında eşcinsel ilişkiler yaygındı ve bunlar bazen Budist manastırlarında kutlanırdı. Çin de olduğu gibi Japonya'da ve Kore'de de homoseksüellik, devlet memurları, askeri aristokratlar, aktörler ve entelektüeller gibi belli gruplar içinde büyük ölçüde hoşgörü ile karşılanırdı.¹

Güneydoğu Asya ve Okyanusya kültürlerinde, eşcinsel ilişkilerin çeşitli türleri, örneğin yetişkin erkeklerin oğlanlarla ilişkileri veya Şaman olarak kabul edilenler arasındaki ilişkiler yaygın biçimde kabul görüyordu. Bazı kültürlerde erkeklige geçiş törenlerinde oğlanlara daha yaşlı bir erkeğin spermeleri yutturuldu ve böylece onun özünü aldı. düşünülürdü.¹

Klasik Avrupa kültürünün hepsinde, kadınlar arası eşcinsel ilişkiye atıflar çok seyrek. Ama bunda kayıtları tutanların erkeklerin olması, cinsellik tarihinin esasında "Erkeklerin cinsellik tarihi" olmasından kaynaklandığı da bir gerçektir. Erkekler kadınların yaşamlarının herhangi bir yönü ile ilgilenmediler.¹

Amerika kıtasına bakıldığında cinsellik ile ilgili çok az kaynağa erişilmesindeki en büyük neden XVI. ve XVII. yüzyıllarda Maya yazılarını şeytani bulan İspanyol ve Portekiz Hristiyanların her şeyi yok etmiş olmalarıdır. Amerikalı yerli yazarlar, okuma yazmayı Avrupalıların buraları fethinden sonra öğrendiler. Bu nedenle de onların yazdıklarının ne kadar "Otantik" olduğu tartışmalıdır. Onlar kendi kültürlerine yabancılaşmış, Avrupalı ve Hristiyan bakışını benimsemiş olmaları, kendi özgün kültürlerini ne kadar görebildikleri konusunda tartışma konusudur. İnkalar da bir güneş kültü vardı. Bazı genç kadınlar Acclas (Güneşe adanan kadın) olarak seçilirlerdi. Bu kadınlar ya bakire rahibeler olarak özel binalarda kalırlar ya da İnka kralı veya gözdeleleri ile evlenirlerdi. İnka toplumunda Acclas'lar dışında herkesin evlenmesi beklenirdi. Kral ve gözdelelerinin dışında evlilikler tek eşli idi. Doğurganlık ve üreme çok önemli idi. Bu yüzden bir kız çocuğunun ilk menstrasyonu özel bir törenle kutlanır, ona yetişkin ismi ve kıyafetleri verilirdi. Bir oğlanın ergenliğe geçiş töreninde ona da yetişkin ismi ile bir peştamal verilir ve kulakları daha büyük küpeler için delinirdi. Böylece bir kız çocuğunun menstruasyonunda olduğu gibi, oğlan çocuğunda da kan akıtılırdı. Amerika kıtasında kadınları ve erkeklerin

giysilerini, işlerini ve diğer özelliklerini bir araya getiren gruplar vardı. Bu bireylerin çoğu morfolojik olarak eril idiler. Onları gören ilk Avrupalılar onların eşcinsel olduğunun düşünerek Arapça fahişe anlamına gelen “berdache” adını takmışlardı. Ama onlara günümüzde “iki ruhlu insanlar” teriminin kullanılması tercih edilmektedir. Avrupalılar onların cinselliği üzerine odaklanmışlar da, iki ruhlu insanları diğer erkeklerden ayıran şey, cinsel edimlerden çok giysileri, işleri ve dini rolleridirler. Bu nedenle farkları cinsellikleri değil, toplumsal cinsiyetle ilişkilidir. Bazı gruplarda iki ruhlu insanlar, efemine erkekler olarak değil, gerçekten üçüncü cinsiyet olarak düşünüldü ve bu nedenle iki ruhlu bir insanla bir erkek arasındaki cinsel ilişki, eşcinsel ilişki olarak görülmediği olmuştur. Çok az örnek olarak morfolojik olarak dişi olan ancak eril işleri yapan ve eril kılık kıyafeti giyen iki ruhlu kişiler de vardı, ama bunlar az oldukları için mi yoksa az yazıldıkları için mi bu oranda görülmüştür cevabı bilinmeyen bir sorudur. Böylece toplumda dört toplumsal cinsiyet kategorisinde insan bulunmaktadır. Bu bireylerin toplumsal cinsiyet ve cinsellikleri, karmaşık ve çok çeşitli idi.¹

Bazı kültürlerde özel törensel ve dini rolleri de vardı. Güney Hindistan’da kutsal çift cinsiyetliliği, insanların dünyasında “Hijra” denilen, tanrıça Bahuchara Mata’ya adanan iktidarsız ve hadım edilmiş erkekleri temsil eder, onların doğurganlık sağlama gücüne sahip olduklarına inanılır ve bu nedenle onlardan evlenme törenlerini ve erkek çocuk doğumlarını kutsamaları istenirdi. Umman’da Xanith’ler kadınlara yönelik dini törenleri yönetirler, kadın işlerini yaparlar ve erkekler ile cinsel ilişkiye girerler. Bunlar aslında morfolojik olarak erkeklerdir ve Xanith (Khanit) rolünden çıkıp geleneksel erkek rolüne geçebilirler ve eğer isterlerse veya ailelerinin buna ihtiyacı varsa evlenebilirler. Polinezya toplumlarında, morfolojik olarak erkek olan Mahu’ların bazı özel dini rolleri vardır ve genellikle kadın işlerini yaparlar.¹

Günümüzde üçüncü toplumsal cinsiyete gösterilen akademik ve popüler ilgi, sömürgeci dönemlerde (1500-1900) tam bir tezatlık gösterilerek, sömürgeciler tarafından aşağılama nedeni olarak kullanılıyordu. Tecavüz ve yerli kadınların zorla seks hizmeti vermesi fethin

yaygın bir parçası idi. Güney Amerika ülkesi Guyanalar’ın keşfini anlatan İngiliz kaşif Sir Walter Raleigh (c.1552-1618) Guyanalar’ı “Hâlâ bakire bir ülke, hiçbir kuvvetli bir ordunun girmediği...” şeklinde tanımlamıştır. Latin Amerika’daki yerli halklar genellikle kadınlaştırılmış, güçlü ve erkeksi fatihlerin aksine, zayıf ve pasif biçimde betimlenmiş ve resmedilmiş veya cinsellikleri hayvani veya doymak bilmez görülerek aşırı biçimde cisimleştirilmişlerdir.¹

Eşcinsel ilişkiler “doğaya karşı suç” olarak tanımlandı ve çoğunlukla kilise mahkemelerinde yargılandı. Doğal ile Tanrısal arasında kurulan bağ, XVIII. yüzyılda gevşemeye başladı, ancak kısıtlamaların konulmasında doğanın önemi hepten arttı ve “doğa” modern cinsellik anlayışlarının temeli haline geldi. Batı’da 1750-1950 yılları arasında modern cinsellik kavramı yerleşirken, artık cinsellik için tek bir geçiş noktası veya işareti aramaktan vazgeçildi. Onun yerine Fransız devriminden I. Dünya Savaşı’na kadar uzanan yılları “Uzun XIX. Yüzyıl” olarak isimlendirerek bir dizi değişim görüldü. En önemlisi, cinsel davranışlardaki değişimdi. Batı dünyasında giderek daha çok insan, evlilik öncesi cinsel ilişki yaşadı ve sonra evlenmedi. Kentlere göç ve anne-baba kontrolünden çıkan gençler arasında gayrimeşru çocuk doğumlarında artış görüldü. Bu değişim “Cinsel Devrim” olarak isimlendirildi. Cinselliğin ikinci önemli değişimi ise dinden bilime doğru evrilmesidir. Britanya parlamentosunda cinsel içerikli materyalleri yasaklayan 1857 tarihli Muzır Neşriyat Kanunu ile yasalar dinselden çok bilimsel bir dille ifade edildi. Normlardan sapan arzular ve eylemler artık bir günah olarak değil “yozlaşma” olarak isimlendirilirken tıp dünyasında ve popüler edebiyatta “sapkınlık” olarak ifade edilmeye başlandı.^{1,4}

Masturbasyon hem kadınlar hem de erkekler için endişe konusu idi. Çünkü çok erken ve çok sık sperm boşaltma sonucu “Ulusunu savunmaktan veya şerefli ve faydalı işler yaparak hizmet etmekten aciz, zayıf, soluk benizli ve hem bedenden hem de zihnen çelimsiz varlıklar haline gelmelerine” neden olabilirdi. 1908 yılında İngiliz erkek çocuklarını, erkek erdemlerini öğretmek ve onları masturbasyon, kadınsılık, fiziksel zayıflık ve eşcinsellikten uzak tutmak için Erkek İzciler Örgütü kuruldu.⁴

Fahişeler ile ilişkiye giren erkeklerin de muayene

olması gerektiği ileri sürülürken kraliyet komisyonunun bakışı şu şekilde idi.¹ “Fahişeler ile onlarla ilişkiye giren erkekler arasında hiçbir kıyaslama yapılamaz. Cinsiyetlerinden biri kazanç karşılığında bir suç işlerken, diğer taraf doğal bir dürtüye uygunsuz biçimde boyun eğmiştir.” Beyaz kölelik, şehirlerden ve küçük kasabalardan genç kız ve çocukların kaçırılarak beyaz olmayan erkeklere sunulmak veya yabancı ülkelere sevk edilmek üzere genelevlere satıldığı haberleri üzerine ortaya çıkan bir terminoloji idi. Sanayi devriminde seks hakkında konuşulurken, genellikle endüstriyel ve mekanik metaforlar kullanılıyordu. Cinsel dürtünün bedende yayılışı, buharın motordan veya suyun borulardan yayılması gibi tanımlanıyordu. Seksin bu “Hidrolik modeli” bir çıkış yeri olmayan erkeklere ne olacağı, böyle bir baskılamanın patlamalara yol açacağı endişesi egemen görüştü. Baskılama ve sonuçlarından endişe toplumda eşcinsel arzuya bakışı da bir anda arttırdı. Başlarda bunun için “Dönmelik” kavramı kullanılırken 1869’da Macar Hukukçu Karl-Maria Benkert’in (1824-1882) bulduğu topluluk “Eşcinsellik” teriminin kullanımı giderek yaygınlaştı.¹ Yeni yüzyılın başlangıcında, New York kentinin eril “perileri” kadınsı frapan giysileri ve makyajları ile Bowery Caddesi’nde toplanmaya, 1920’lerde Harlem gece kulüpleri ve partilerinde lezbiyen kadınlar kadın kılıklı erkekler gece hayatında boy göstermeye başladılar, 1950’ler de ABD de birçok kentinde lezbiyen barlara giden kadınlar, ya da kısa saçları ve erkek giysileriyle “butch” ya da geleneksel kadın giysileri içinde “fem” olarak tanımlandılar.¹ Toplumsal cinsiyet ikiliğini öne çıkaran giyim kuşam ve davranış kalıpları bu süreçte genişletildi.

Heteroseksüellik XX. yüzyılın başlangıcında bir kimlik sorunu idi, zaman içinde yasal ve tıbbi bir terim haline gelerek kalıcı bir “cinsel yönelim” meselesi haline geldi. “Heteroseksüel” sözcüğü başlangıçta seksologlar tarafından üreme aracı olmadan, sadece zevk için cinsel ilişkiye giren farklı cinsiyetteki insanları tanımlamak için kullanıldı; bu nedenle bir nevi sapkınlıktı. Gitgide bu terim cinsel anlamda “karşı” cinse ilgi duyanlar için kullanılmaya başlandı ve bu ilginin düzgün gelişmesi, fiziksel ve psikolojik bir sağlık sorunu haline geldi. “Normal” heteroseksüel gelişimi, Sigmund Freud (1856-1939) katkıları ile anlaşılabilir hale gelirken, toplumsal cinsiyet kavramı da

belirleniyordu. Freud, insan davranışını büyük ölçüde çocuklukta başlayan çözülmemiş cinsel çatışmaların şekillendirdiği fikrini geliştirdi. Kız çocukları öncelikli olarak “penis kıskançlığı” yaşarlar, oğlanlar ise Oidipus Kompleksi’ne (annelerine sahip olabilmek için babalarını öldürme arzusu) girerler.⁵ Bu düşünceler o dönemde büyük tenkitlere neden olsa bile bu fikirler psikolojinin ötesinde, edebiyat, sanat ve eğitim gibi alanlarda büyük bir etki yarattı. Cinsel tutum ve davranışlara ilişkin bu bilimsel ve tıbbi araştırmalar cinsellik konusunda bir şekilde birbirleriyle çelişen fikirleri ortaya çıkardı. Kişinin cinsel partner tercihi ve cinsel davranışlarının basit bireysel eylemlerinden çok, kalıcı cinsel yönelimlerinin yansıması olarak görülmeye başlandı. Bu çerçevede cinsel role göre değil, cinsel nesne seçimine göre homoseksüel veya heteroseksüel olarak belirlenen “cinsel kimlik” olarak tanımlandı. Eşcinsellik ve cinselliğin diğer “sapkın” türleri, ilaçlar, ameliyatlar veya psikanalizle tedavi edilebilecek fiziksel ve psikolojik hastalıklar olarak tanımlandı.⁶

XIX. yüzyıl sonları itibarıyla, cinsel suç işleyenler artık idam edilmiyorlardı; ancak hapse atılabiliyor, akıl hastanelerine kapatılabiliyor veya istenmeyen ameliyatlara ve hastanelere kapatılabiliyordu. Cinsel sapkınlığı tedavi etmek yaklaşımı XX. yüzyıl boyunca da devam etti. XIX. yüzyılın ilk yarısında Batı cinselliği damgasını vurdu. Heteroseksüel cinsel edime karşı tavırlar yavaş yavaş daha az kısıtlayıcı olmaya başladı.⁶

Cinsellik ve onun toplumsal cinsiyetle ilişkisi konusundaki çelişen fikirler ve düşünce farklılıkları XX. yüzyılın sonunda ve XXI. yüzyılın başlarında daha da keskinleşti. Cinsel yönelim ve Toplumsal Cinsiyet Kimliği kavramlarının cinselliğe ilişkin “modern” fikirlerin bir parçası olduğu, ne var ki postmodern bir dünya da bu tür kavramların, tıpkı Platon’un kadının içinde “Gezinen Rahim” fikri kadar modası geçmiş olduğunu iddia edildi. Onun yerine, cinsellik ve toplumsal cinsiyet, özellikle bireylerin birçok farklı kültürden öğeleri karıştırıp üzerine ekleme yapip geliştirebilecek ve melezleştirilmiş bir kimlik yaratabilecekleri küreselleşen bir dünyadaki cinsellik, akışkandı ve akışkan olmalı idi.⁷ Ama pek çok insanın zihninde “eşcinsel” in ayrıksı bir kategori olması, “doğal” ikili toplumsal cinsiyet düzenine meydan okumanın

söz konusu olması bu insanların küreselleşen yenedünyaya katılımları konusundaki en büyük engeli oluşturdu. 2000'lere gelindiğinde dünya nüfusunun üçte ikisi doğum kontrol yöntemlerini kullanırken, ABD'deki muhafazakar Protestanlar, eşcinsellere herhangi bir hak verilmesine karşı oldukları gibi, gençleri evlilik öncesi seksten uzak durmanın daha uygun olduğuna ikna edebilecekleri umuduyla doğum kontrol eğitim verilmesine karşı çıkıyorlardı. Sonuç olarak ABD'deki ergen gebelik oranları sanayileşmiş ülkelere göre belirgin şekilde yüksekti. ABD'de cinsel gücü arttıran ilaçlar "Esenliğimiz için önemli" olduğundan sağlık sigortası tarafından karşılanırken, doğum kontrol ilaçları ve araçları genellikle karşılanmamaktadır.¹

Cinsellik ve toplumsal cinsiyetin iç içe geçmesi sadece entelektüel bir sorun değildir. Bu, gündelik yaşamı belirli yollarla şekillendiren bir meseledir. Birinci dalga ve ikinci dalga kadın hareketleri ve homoseksüellik hakları hareketinde kullanılan hak dili, şimdi trans hareketindeki ayrımcılığı sonlandırmak için kullanılmaktadır. Savaş zamanı toplu tecavüz ve cinsel köleleştirme, Birleşmiş Milletler Uluslararası Adalet Divanı'nda insanlığa karşı suç olarak ilan edilmiş ve 2008'de Birleşmiş Milletler, savaşlarda cinsel şiddetin rolünü resmen tanımıştır. Tecavüzün bir savaş silahı olarak uluslararası ve ulusal bir güvenlik meselesi olarak tanımlanması ile Birleşmiş Milletler, toplumsal cinsiyet ve cinselliği günümüzün en önemli konuların merkezine yerleştirmiştir.¹

KAYNAKLAR

1. Wissner-Hanks ME. Tarihte Toplumsal Cinsiyet. Küresel Bakış Açıları. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2020,
2. Bollough V. Sexual Variance in Society and History. New York: John Wiley, 1976.
3. Foucault M. The History of Sexuality I: An Introduction. New York: Random House, 1990.
4. Nye R. Sexuality. New York: Oxford University Press, 1999.
5. Adams V, Pigg TL. Sex in Development: Science, Sexuality and Morality in Global Perspective. Durham: Duke University Press, 2005.
6. Greenburg D The construction of Homosexuality. Chicago: University of Chicago Press, 1988.
7. Dean C. Sexuality and Modern Western Culture. New York: Twayne, 1996.